

הדרכה להנחית התכנסות ליום השואה

תובנות הנחיה של: מיכל גוברין, רני יגר, מירב פישמן,
כבסיס לתובנות של כל מנחה ומנחה

SHALOM HARTMAN מכון
INSTITUTE שלום הרטמן

הנחיות כלליות:

1. המנחה בוחר/ת מתוך החוברת את מהלך ההתכנסות, ולפיו מזמין/ה את המשתתפים לקרוא יחד או לחוד, לשיר ולחלוק את דבריהם האישיים.
2. המטרה העיקרית של ה'התכנסות' היא, "יראה כל אדם את עצמו". לכן י/תעודד המנחה את המשתתפים לקחת חלק פעיל.
3. כהנחיית מבוא להקראה המשותפת של החלקים המודגשים של החוברת (הליבה), י/תבקש המנחה מהמשתתפים לקרוא באופן אישי ובריבוי קולות ולא כאיש אחד.
4. המנחה מהווה אוזן קשבת לקולות האישיים שיעלו במשך ההתכנסות וליצור מעגל של תמיכה. מטרתו/ה להעניק לכל אחד ואחת מהמשתתפים אפשרות לחלוק פרטים משפחתיים ואישיים שבדרך כלל לא באים לידי ביטוי. עמדתו/ה כלפי המשתתפים היא של קשב, קבלה והכלה, גם כשהזמן מדוד. אם עליו/ה לרמוז על קוצר הזמן, י/תעשה זאת בעדינות.

פרקי התכנסות	עמ'	פעולות	קטעי הליבה	קטעי בחירה	הערות למנחה
חלק ראשון: האחריות לזכור א. זימון					
		שיר / נגינה		שירת העשבים/רואים רחוק רואים שקוף	<ul style="list-style-type: none"> המנחה י/תבחר שיר המוכר לכל המשתתפים שישרה אווירת ריכוז, נעימות ושייכות, ובכוונה לא שיר המזוהה עם זיכרון השואה
	8		לא היינו שם...		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת בריבוי קולות בקטע ראשון מסוג זה – לעודד את המשתתפים לקחת חלק
	9		נזכור בהתכנסות זו		<ul style="list-style-type: none"> כאן חשוב להדגיש – את זיכרון גזירת השמד ולא השמד. בכך נכללים במעגל כל המשתתפים ללא הבדל ברקע המשפחתי או המוצא חשוב להזכיר שגזירת השמד כללה גם לא יהודים: נכים גרמנים, צוענים, סלאביים, אינטלקטואלים... וזאת כדי להדגיש את מחיקת האחר ומחיקת האדם בתכנית ההשמדה הנאצית, אשר במרכזה היהודי היווה את הפרוטוטיפ של האדם האחר והמוסרי
	9		באזננו קריאתם של הניצולים		<ul style="list-style-type: none"> לקריאה ע"י ניצול או בני דור שני/שלישי
	10		קולות הזוכרים		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת
	11			זכות רחל / 1-5 לבחירה	<ul style="list-style-type: none"> הבחירה תיעשה על פי זהות המשתתפים והדגש שהמנחה ירצה לתת כדי ליצור תחושת שיתוף [טקסטים מעדות המזרח, טקסט של ילדה, טקסט חרדי וכו']
ב. קינה					
		שיר			<ul style="list-style-type: none"> בחירה של ניגון שמחה מסורתי כדי להדגיש שהזיכרון מתחיל בחיים ולא במוות. בכך ההתכנסות מעניקה ליום השואה גם מימד של יום הקהילות לבחירת המנחה-סגנון ומקור השיר/הפיוט

פרקי התכנסות	עמ'	פעולות	קטעי הליבה	קטעי בחירה	הערות למנחה
1.אלה אזכרה	14-15		אזכרה את אבותינו..		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת
		שיתוף הקהילות וארצות המוצא			<ul style="list-style-type: none"> מומלץ לערוך את השיתוף ברצף המעגל. להנחות את המשתתפים רק לנקוב בשמות קהילות המוצא-ולא לספר את הסיפור המשפחתי (שיהיה לו מקום בהמשך) להפנות את תשומת לב המשתתפים למפת הקיום היהודי שנפרשת אם ניתן, כדאי לבקש מראש מהמשתתפים לברר את קהילות המוצא של משפחתם.
	16/17			סטפן צוויג-העולם של אתמול / וישיניאק	<ul style="list-style-type: none"> אפשרות לבחור אחד מהקטעים 1-5 אם נותר זמן אחרי מעגל השיתוף
2.על אלה אני בוכיה	18	שירה וניגון-על אלה אני בוכיה			<ul style="list-style-type: none"> ניגון רקע בכלי נגינה או שירה משותפת של שיר המוכר למשתתפים [שיר המזוהה עם השואה]
	18		וגם אם אין לי מילים		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת
	18-21			יעקב בן 17	<ul style="list-style-type: none"> בחירה מ 1-6 בעמ' 20-21
	21		יזכור אלוהים/עם ישראל/נזכור		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת, כל אחד ע"פ הנוסח שלו
	21	יזכור, שמות קרובים ודמויות והדלקת נר			<ul style="list-style-type: none"> הזמנה של המשתתפים להדליק נרות על הטס במרכז המעגל. בהנחיה-לומר שההדלקה ואמירת השמות היא לזכר נספים, ניצולים, עקורים [להדגיש את פתיחת המעגל גם למי שאבותיו נעקרו], חייילים בצבאות בעלות הברית, בני משפחה או מכרים ודמויות משמעותיות, ידועות או אישיות זהו רגע מכונן, וחשוב לאפשר ולעודד את מירב המשתתפים לקחת בו חלק. בד"כ יקומו הראשונים מיד, ואז תשתרר שתיקה טעונה-אין לחשוש ממנה! לאט לאט יאזרו אומץ ויקומו נוספים. יש לאפשר כאילו ללא הגבלת זמן.
		סיום בשתיקה			<ul style="list-style-type: none"> לסיים מהלך זה בשתיקה של דקה לפחות

פרקי התכנסות	עמ'	פעולות	קטעי הליבה	קטעי בחירה	הערות למנחה
ג. הרוע	24		נישיר מבט..		<ul style="list-style-type: none"> הקדמה לקריאה – המנחה ידגיש את החיתוך הלא שגרתי בין הקינה ובין המבט בהווה על עצמנו, ועל סכנת ההידרדרות לרוע, האורבת לכל אדם [כאן מכינים כבר את מימד 'לזכור באחריות'] נישיר מבט – קריאה משותפת
	24		עובדה...		<ul style="list-style-type: none"> קריאת יחיד או רבים
	25			כל שיש לדעת על אדולף איכמן	<ul style="list-style-type: none"> אפשרות לקריאת יחיד
				יש לנו אשלייה	<ul style="list-style-type: none"> מומלץ לקרוא את "יש לנו אשלייה"... המנחה יזכיר את ניסוי סטנפורד של המחבר, פיליפ זימבארדו, או יבקש מהקורא לקרוא גם את הפרטים הנלווים.
	26		ונזכור את כוחו של הרע.		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת
	26			האם יתכן שמוזיאון אושוויץ...	<ul style="list-style-type: none"> קריאת יחיד-אם יש זמן
	27			בדיחה-היטלר והחזיר	<ul style="list-style-type: none"> חשוב! לבקש קורא עם יכולת קריאה דרמטית/תיאטרלית לעמוד על ההפתעה של בדיחה ביום השואה- להדגיש את כוחו של ההומור כנשק המאבק של החלשים מול הרוע
ד. העמידה כנגד – להיות איש					
1. מי האיש		שיר ונגינה-מי האיש			<ul style="list-style-type: none"> מילים בעמ' 37
	30		לנוכח פני הרע..		<ul style="list-style-type: none"> קריאה משותפת
				אפלפלד-זכרונות המלחמה..	<ul style="list-style-type: none"> חשוב לקרוא! קריאת יחיד, אפשרות נוספת-ויקטור פרנקל

פרקי התכנסות	עמ'	פעולות	קטעי הליבה	קטעי בחירה	הערות למנחה
	31			שיר-מי האיש ששמר..	קריאת יחיד- בית בשיר, בהעברת קולות במעגל
	31-33			קטעים 1 - 7	קטעי קריאת יחיד ע"פ הזמן, ולפי מה שמתאים לאווירה ולקבוצה
2. כל המציל נפש אחת	34		נזכור את חסידי אומות העולם		קריאה משותפת
	35	הדלקת נר לחסידי אומות העולם			המנחה יציע למי שמעוניין להדליק נר נוסף לזכר חסידי אומות העולם [עדיף סיפור אישי]
3. ובחרת בחיים	36		ובחרת בחיים...		קריאה משותפת להדגיש שכולנו ילדיהם של הבוחרים בחיים במידה ויש בני הדור הראשון, ניצולים/עקורים- ניתן לשאול אותם על עשייתם בחיים מקום לשלב עדות בהתכנסות
		שירה	שיר הפרטיזנים		רגע הפוגה והתעוררות
חלק שני: לזכור באחריות					
וזכרת כי עבד היית	40		לאחר שקוננו...		קריאה משותפת
		חלוקה לקבוצות דיון [7-10 קבוצות], חברות או דיון משותף			בקבוצה גדולה כל משתתף יפנה לחברו מימין ומשמאל לשיחה. ניתן להשאיר את נושאי הדיון לבחירת המשתתפים או להחליט על שאלה משותפת מעמ' 40-41 או אחרת
קימה	46	שיר-אלי אלי			אם יש זמן
	47	קימה ושירה	שירים: שחקי שחקי/אני מאמין		המנחה יבקש מהמשתתפים להקים את היושב לצידם [רגע של התרגשות, חיבוק, הפגת מתח] כשהקבוצה כולה שרה-אפשר לאחוז ידיים
	48	תמה התכנסות יום השואה והאדם			קריאה משותפת לסיום אפשר שהמנחה יקרא בעצמו
הצעה לסיום					ארוחה? כיבוד ממאכלי עדות ישראל, מרק, אחר